

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НОВОВОЛИНСЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА
МЕНЕДЖМЕНТУ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор **ІНСТИТУТУ**
Чорний Р. С. _____
« _____ » _____ 2021р.

ЗАТВЕРДЖУЮ
Перший проректор
Шинкарик М. І. _____
« _____ » _____ 2021р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни

«ДЕРЖАВНІ ФІНАНСИ В УМОВАХ ДЕМОКРАТІЇ»

Ступінь вищої освіти : **бакалавр**
галузь знань – **07 – Управління та адміністрування**
Спеціальність - **072 Фінанси, банківська справа та страхування**
Освітньо-професійна програма: Фінанси

Кафедра фундаментальних та спеціальних дисциплін

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год.)	Практич (семін.) (год.)	ІРС (год.)	Тренінг (год.)	Самост. робота студ. (год.)	Разом (год.)	Залік (сем.)
Денна	IV	8	24	16	2	4	108	150	8
Заочна	IV	8	4	2			144	150	8

Робочу програму склали: к.е.н., старший викладач кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін Сапожніков В.Б., викладач кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін Халіман Олена Володимирівна.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін, протокол №1 від 31 серпня 2021 року.

В.о.завідувача кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін,
к.е.н., доцент кафедри _____ Кравчук Н.О.

Розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», протокол № _____ від _____ р.

Керівник групи
забезпечення спеціальності,
д.е.н., проф. _____

Кириленко О.П.

СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Державні фінанси в умовах демократії»

1. Опис дисципліни «Державні фінанси в умовах демократії»

Дисципліна - «Державні фінанси в умовах демократії»	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS Денна - 5	Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»	Статус дисципліни – вибіркова дисципліна циклу професійної підготовки Мова навчання - українська
Кількість залікових модулів-3	Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» Освітньо-професійна програма «Фінанси»	Рік підготовки: 2021/2022 Денна- 4 Заочна-4 Семестр: Денна-8 Заочна-8
Кількість змістових модулів -2	Ступінь вищої освіти – перший / бакалаврський	Лекції Денна – 24 год. Заочна-4 год. Практичні заняття Денна -16год. Заочна-2 год.
Загальна кількість - 150 год.		Самостійна робота: Денна 108– год.; Заочна 144-год. Індивідуальна робота: Денна – 2 год.
Тижневих годин – 19 год., з них аудиторних – 5 год.		Вид підсумкового контролю: Залік

2. Мета й завдання вивчення дисципліни «Державні фінанси в умовах демократії»

2.1. Мета вивчення дисципліни: формування теоретичних знань щодо закономірностей функціонування державних фінансів в сучасних умовах розвитку демократичного суспільства. Дисципліна орієнтує на ґрунтовне засвоєння студентами основних теоретичних засад реалізації фінансових відносин в умовах демократизації суспільного життя в контексті окреслення результатів впливу демократії на функціонування і стан державних фінансів, набуття навиків щодо практичного застосування теоретичних положень фінансової науки в процесі управління державними фінансами.

2.2. Завдання вивчення дисципліни.

Завданням курсу є ознайомлення із категоріями, методологією, найавторитетнішими персоналіями науки про державні фінанси; розгляд основних концепцій та теорій державних фінансів у вітчизняній та зарубіжній фінансовій науці; студювання глибинних основ фінансових явищ в правовій демократичній державі; аналіз особливостей функціонування державних фінансів в умовах сучасних демократичних трансформацій; вивчення моделей державних фінансів розвинутих країн світу; дослідження специфіки формування державної фінансової політики в сучасних умовах.

Завдання лекційних занять є надання студентам ґрунтовних теоретичних знань з питань реалізації фінансових відносин між державою та юридичними і фізичними особами в умовах демократизації суспільного життя, окреслення основних проблем функціонування державних фінансів в Україні через призму демократичних та ринкових перетворень.

Завдання проведення практичних занять є набуття студентами навичок застосування на практиці теоретичних положень науки про державні фінанси, оволодіння теоретичними основами функціонування державних фінансів в умовах демократизації українського суспільства, вміння студентами застосовувати основні фінансові категорії у процесі управління державними фінансами.

2.3. Передумови для вивчення дисципліни

Передумовами для вивчення дисципліни є засвоєння знань з таких дисциплін, як «Історія економічних вчень», «Міжнародна економіка», «Фінанси», «Податкова система».

3. Програма дисципліни «Державні фінанси в умовах демократії»

Змістовий модуль 1

Теоретичні засади функціонування державних фінансів в умовах ринку

Тема 1. Ідейно-теоретичні засади науки про державні фінанси та їх вплив на формування демократичних процесів у суспільстві
Фінанси як екзистенціальна філософія, суспільна наука і прикладне

мистецтво фінансової політики. Визначення фундаментальних фінансових понять з точки зору західної фінансової науки. “Принцип Оккама”.

Фінансова думка як інтелектуальний процес на стадії пізнання фінансових явищ. Творчі джерела фінансової думки: інтелект науковий та інтелект державницький. Персоналії як інтелектуальні носії фінансової думки. Корифеї науки державних фінансів: Адам Сміт, Маффео Пантелеоні, Ерік Ліндаль, Поль Самуельсон, Джеймс Б'юкенен, Річард Масгрейв та інші. Унікальність фінансової науки Заходу.

Функції державних фінансів. Функція аллокації. Дистриб'ютивно-трансфертна функція. Функція стабілізації та регламентування.

Позитивно-емпіричний та нормативно-етичний підходи до вивчення фінансових явищ, їх загальна характеристика.

Економічний лібералізм (лесеферизм) та етатизм про вплив держави на соціально-економічне життя суспільства.

Тема 2. Ринок і державні фінанси.

Ринок і держава як виробники благ. Поняття ринкових і суспільних (колективних) благ. Суспільне благо як об'єкт дослідження фінансової науки. Особливість суспільних благ. Теорія фіскального обміну “суспільні блага – податки”. Новаторство теорії фіскального обміну. Європейська і американська школи фінансової науки про теорію фіскального обміну.

Проблема “безбілетного пасажера”, її роль в теоретизації державних фінансів. Суспільні блага як об'єкт державного господарювання (державних фінансів).

Ідентичність та певна симантична різниця між термінами “державні фінанси” і “державне господарювання”.

Поняття “екстерналій” (зовнішніх соціально-економічних ефектів господарювання). Позитивні і негативні екстерналії. Екстерналії і державні фінанси. Засоби інтерналізації (знешкодження) негативних екстерналій.

Податок і субсидія Пігу та теорема Коуза як альтернативні методи знешкодження негативних зовнішніх ефектів.

Тема 3. Демократія як модель управління державними фінансами

Історичні аспекти взаємодії бюджетно-фінансових і політичних інститутів. Демократична і авторитарна (диктаторська) моделі управління державними фінансами: порівняльна характеристика.

Державні фінанси в умовах демократії. Поняття конституційної економіки. Забезпечення суспільних благ через політичні інститути, концепція політичної рівноваги. Вплив демократії на функціонування та стан державних фінансів. Демократія та стабілізаційно-регулюючі параметри бюджету. “Феномен” української демократії.

Теорія суспільного вибору як синтез економічної теорії і політології. Її генезис, роль представників італійської і шведської шкіл фінансової науки. Практика суспільного вибору. Фіскально-бюджетні рішення як акти публічної політики. Політичні технології прийняття фінансових рішень: правило більшості, парадокс голосування, роль політичних партій і груп з концентрованими інтересами, логроулінг, лобіювання, політична реклама і маніпулювання голосами виборців.

Роль бюрократії в управлінні державними фінансами. Поняття “бюрократичної ренти”.

Тема 4. Фінанси в системі економіки добробуту

Теорія економіки добробуту, її аналітичний інструментарій. Ідеї велферизму та їх вплив на формування держави загального добробуту. Основоположники теорії і практики держави загального добробуту.

Держава загального добробуту як продукт соціально-економічної філософії добробуту. Основні ознаки держави загального добробуту.

Оптимум Парето як етичний ідеал суспільного добробуту. Внесок Парето в теоретизацію державних фінансів.

Економічне зростання як шлях до досягнення суспільного добробуту. Основні критерії (фінансові показники), що визначають суспільний добробут: макроекономічні показники, доходи населення, відносні параметри, видатки на споживання, наявне майно та житло, розшарування суспільства тощо. Характерні ознаки радикальної та комуністичної моделей суспільного добробуту.

Змістовий модуль 2

Податкові та позикові фінанси в демократичному середовищі. Модернізація державних фінансів України з урахуванням зарубіжного досвіду

Тема 5. Податкові фінанси в демократичному середовищі

Нормативні принципи оподаткування за Уільямом Петті, Адамом Смітом, Давідом Рікардо. Нормативний імператив теорії Артура Лаффера. Узагальнені ознаки досягнення критичного рівня оподаткування. Основні течії світової фіскальної думки.

Прибуткове оподаткування і універсальні акцизи та їх роль у фіскальній історії ХХ століття. Проблеми систематизації (класифікації) податків у фінансовій науці. Традиційна класифікація податків. Класифікація, прийнята країнами-членами Організації Економічного Співробітництва і розвитку (ОЕСР).

Теорія і реалії перекладання податків. Представники песимістичної та оптимістичної наукових шкіл про перекладання податків.

Ухилення від сплати податків як фіскальна, економічна, етично-правова проблема. Основні форми і методи ухилення від оподаткування. Офшорний бізнес як метод мінімізації оподаткування.

Податок Кларка та його орієнтація на зрілу демократію. Можливість добровільного самооподаткування в ідеальних умовах повної демократії та абсолютно досконалого громадянського суспільства.

Тема 6. Позикові фінанси: двоєдинство проблем та можливостей.

Державний кредит як суспільна позикова система. Суспільно-економічні умови функціонування державного кредиту. Державний кредит як

реакція на бюджетні дефіцити. Унікальність держави як боржника. Позитивні і негативні наслідки боргового фінансування державних потреб через державний кредит.

Поняття демократизації державного боргу. Концепції державної заборгованості. Сучасна система міждержавної заборгованості, її види, динаміка і парадокси.

МВФ, Паризький та Лондонський клуби кредиторів, інші міжнародні фінансово-кредитні організації та їх роль у функціонуванні позикових фінансів.

Зовнішні запозичення і їх вплив на фінансову безпеку держави. Проблеми обслуговування й погашення зовнішніх боргів.

Тема 7. Модернізація державних фінансів України з урахуванням передового досвіду країн з демократичною формою правління

Основні моделі державних фінансів, що мають місце у світовій практиці.

Моделі державних фінансів з позицій централізації ВВП у бюджеті: американська, західноєвропейська, скандинавська. Моделі державних фінансів, притаманні для країн з англосаксонською та континентальною системами права.

Поділ фінансових систем країн світу в залежності від форм держави (форми державного правління і форми державного устрою). Характеристика вибраних національних фінансових систем держав Заходу (США, Великої Британії, Німеччини, Франції).

Основні вектори модернізації державних фінансів України з урахуванням передового досвіду зарубіжних країн.

4. СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ ДИСЦИПЛІНИ

«Державні фінанси в умовах демократії»

Денна форма навчання

Теми	Кількість годин для денної форми навчання, у тому числі:		
	Лекції	Практичні Заняття	Самостійна робота
Змістовий модуль 1			
Теоретичні засади функціонування державних фінансів в умовах ринку			
Тема 1. Ідейно-теоретичні засади світової фінансової науки та їх вплив на формування демократичних процесів у суспільстві	4	2	16
Тема 2. Ринок і державні фінанси	3	2	16
Тема 3. Демократія як модель управління державними фінансами	4	3	15
Тема 4. Фінанси в системі економіки добробуту	3	2	16
Змістовий модуль 2			
Податкові та позикові фінанси в демократичному середовищі. Модернізація державних фінансів України з урахуванням зарубіжного досвіду			
Тема 5. Податкові фінанси в демократичному середовищі	3	2	15
Тема 6. Позикові фінанси: двоєдинство проблем та можливостей	3	2	15
Тема 7. Модернізація державних фінансів України з урахуванням передового досвіду країн з демократичною формою правління	4	3	15
Разом	24	16	108

Заочна форма навчання

Теми	Кількість годин для денної форми навчання, у тому числі:		
	Лекції	Практичні Заняття	Самостійна робота
Змістовий модуль 1 Теоретичні засади функціонування державних фінансів в умовах ринку			
Тема 1. Ідейно-теоретичні засади світової фінансової науки та їх вплив на формування демократичних процесів у суспільстві	1	-	20
Тема 2. Ринок і державні фінанси	-	1	20
Тема 3. Демократія як модель управління державними фінансами	1	-	21
Тема 4. Фінанси в системі економіки добробуту		-	20
Змістовий модуль 2 Податкові та позикові фінанси в демократичному середовищі. Модернізація державних фінансів України з урахуванням зарубіжного досвіду			
Тема 5. Податкові фінанси в демократичному середовищі	1	-	21
Тема 6. Позикові фінанси: двоєдинство проблем та можливостей	1	-	21
Тема 7. Модернізація державних фінансів України з урахуванням передового досвіду країн з демократичною формою правління	-	1	21
Разом	4	2	144

5. ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття №1.

Тема: Ідейно-теоретичні засади світової фінансової науки та їх вплив на формування демократичних процесів у суспільстві

Мета: розкрити концептуальні засади розвитку світової фінансової науки, обґрунтувати вплив її основних ідейних положень на

Питання для обговорення:

1. Державні фінанси як філософія, наука і мистецтво. Дефініції державних фінансів у світлі “принципу Оккама”.
2. Творчі джерела фінансової науки: інтелект науковий та інтелект державницький. Персоналії як інтелектуальні носії фінансової думки.
3. Функції державних фінансів.
4. Позитивний та нормативний підходи до вивчення фінансових явищ.
5. Економічний лібералізм (лесеферизм) та етатизм про вплив держави на соціально-економічне життя суспільства.

Практичне заняття №2.**Тема: Ринок і державні фінанси**

Мета: дослідити тенденції і закономірності розвитку державних фінансів; аналізувати сутнісні характеристики фінансових процесів в умовах ринкової економіки

Питання для обговорення:

1. Ринок і держава як виробники благ. Ринкові і суспільні блага, їх основні ознаки та характерні особливості.
2. Основні положення теорії фіскального обміну “суспільні блага – податки”. Проблема “безбілетного пасажера”, її роль в теоретизації державних фінансів.
3. Позитивні і негативні зовнішні ефекти. Засоби інтерналізації (знешкодження) негативних екстерналій.
4. Податок і субсидія Пігу та теорема Коуза як альтернативні методи знешкодження негативних зовнішніх ефектів.

Практичне заняття №3.**Тема: Демократія як модель управління державними фінансами**

Мета: дослідити і аналізувати основні вектори і результати впливу демократії на функціонування і стан державних фінансів

Питання для обговорення:

1. Історичні аспекти взаємодії бюджетно-фінансових і політичних інститутів. Пряма і представницька демократія.
2. Демократична і авторитарна моделі управління фінансами: порівняльна характеристика.
3. Державні фінанси в ролі бюрократичної ренти. Роль бюрократії в управлінні державними фінансами.
4. Теорія суспільного вибору, її основні принципи.

Практичне заняття № 4

Тема: Фінанси в системі економіки добробуту

Мета: дослідити фінансові явища у системі економіки добробуту; розкрити причинно-наслідкові зв'язки державних фінансів з економічними, політичними та соціальними процесами сучасності

Питання для обговорення:

1. Держава загального добробуту як продукт соціально-економічної філософії добробуту.
2. Основні ознаки держави загального добробуту.
3. Оптимум Парето як етичний ідеал суспільного добробуту.
4. Характерні ознаки радикальної та комуністичної моделей суспільного добробуту.
5. Фінансова оцінка суспільного добробуту.

Практичне заняття № 5

Тема: Податкові фінанси в демократичному середовищі

Мета: розкрити закономірності розвитку податкових фінансів в умовах демократичного суспільства

Питання для обговорення:

1. Еволюція основних принципів оподаткування.
2. Характерні ознаки систематизації податків.
3. Теорія і реалії перекладання податків. Представники песимістичної та оптимістичної наукових шкіл про перекладання податків.
4. Ухилення від сплати податків як фіскальна, економічна, етично-правова проблема.
5. Основні форми і методи ухилення від оподаткування. Оффшорний бізнес як форма мінімізації оподаткування.
6. Податок Кларка та його орієнтація на зрілу демократію. Можливість добровільного самооподаткування в ідеальних умовах повної демократії.

Практичне заняття № 6

Тема: Позикові фінанси: двоєдинство проблем та можливостей

Мета: дослідити основні тенденції і закономірності розвитку позикових фінансів у демократичному суспільстві

Питання для обговорення:

1. Бюджетні дефіцити як першопричина виникнення позикових фінансів.
2. Державний кредит як суспільна позикова система.
3. Концепції державної заборгованості. Поняття “демократизації державного боргу”.
4. Зовнішні запозичення та їх вплив на фінансову безпеку держави. Проблеми обслуговування й погашення зовнішніх боргів. Державне банкрутство.

Практичне заняття № 7

Тема: Модернізація державних фінансів України з урахуванням передового досвіду країн з демократичною формою правління

Мета: з'ясувати методи дослідження економічних наук розвинутих країн з демократичною формою правління щодо реалізації фінансової політики держави і управління державними фінансами

Питання для обговорення:

1. Моделі державних фінансів та їх вплив на організацію фінансових відносин.
2. Основні вектори модернізації державних фінансів України в сучасних умовах розвитку вітчизняної економіки.

6. Комплексне практичне індивідуальне завдання

Для студентів особливе значення має виконання індивідуальних завдань з дисципліни «Державні фінанси в умовах демократії». Індивідуальне науково-дослідне завдання (КПЗ) виконується самостійно кожним студентом і охоплює всі основні теми дисципліни. Виконання КПЗ студентами має на меті більш глибоке й повне засвоєння теоретичного матеріалу, оволодіння навиками застосування набутих теоретичних знань на практиці в сфері державних фінансів.

Комплексне практичне індивідуальне завдання полягає у проведенні комплексного дослідження державних фінансів розвинутих країн з демократичною формою правління (за вибором студента), охарактеризувати особливості їх функціонування та обґрунтувати вплив на реалізацію фінансової політики держави.

Результати дослідження необхідно представити у вигляді презентації.

7. Тематика самостійної роботи студентів

1. Трагування сутності державних фінансів у вітчизняній та західній фінансовій науці.
2. Видатні вчені – лауреати Нобелівської премії у сфері економіки, їх вплив на формування фінансової науки.

3. Ідейно-теоретичні засади фінансової науки Заходу.
4. Позитивний та нормативний підходи до вивчення фінансових явищ.
5. Економічний лібералізм (лесеферизм) та етатизм, їх вплив на формування державних фінансів.
6. Державні фінанси як філософія, наука і мистецтво.
7. Функції державних фінансів.
8. Суспільні блага і державне господарювання. Особливості суспільних благ.
9. Позитивні та негативні зовнішні ефекти (екстерналії). Методи знешкодження негативних зовнішніх ефектів.
10. Суспільний добробут і його фінансова оцінка. Радикальна та комуністична моделі суспільного добробуту.
11. Основні положення нормативної теорії економіки добробуту. Оптимум Парето.
12. Демократія як модель управління державними фінансами.
13. Демократична і авторитарна моделі управління державними фінансами: порівняльна характеристика.
14. Теорія суспільного вибору, її вплив на функціонування державних фінансів.
15. Механізм прийняття фінансових рішень через демократичні процедури.
16. Державні фінанси в ролі бюрократичної ренти.
17. Вплив бюрократії на функціонування державних фінансів.
18. Основні течії світової фіскальної думки (погляди вчених на сутність податків та їх роль у фінансово-господарській діяльності держави).
19. Нормативні принципи оподаткування. “Чотири правила Адама Сміта”.
20. Проблеми перекладання податків.
21. Соціально-економічні аспекти ухилення від сплати податків.
22. Державний кредит як суспільна позикова система.
23. Концепції державної заборгованості.
24. Позитивні і негативні наслідки боргового фінансування державних потреб через державний кредит.
25. Зовнішня заборгованість та її вплив на фінансову безпеку країни.
26. Основні моделі державних фінансів, що мають місце у світовій практиці.

8. Тренінг з дисципліни

Метою тренінгу є ознайомлення студентів з особливостями функціонування моделей державних фінансів у розвинутих демократичних країнах.

Порядок проведення тренінгу:

1. Характеристика вибраних національних фінансових систем розвинутих держав.
2. Оцінка моделі державних фінансів обраної за власним вибором розвинутої країни.
3. Окреслити основні вектори модернізації державних фінансів України в сучасних умовах розвитку вітчизняної економіки з урахуванням зарубіжного досвіду.

9. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У навчальному процесі застосовуються: лекції з використанням мультимедіа проектора та інших технічних засобів навчання, практичні заняття з використанням інноваційних методик навчання, семінарські заняття, консультації, самостійна та індивідуальна робота.

У процесі вивчення дисципліни «Державні фінанси в умовах демократії» використовуються наступні методи оцінювання роботи студента за 100-бальною шкалою:

- поточне тестування та опитування;
- залікове модульне тестування та опитування;
- командні проекти;
- реферати, есе;
- ректорська контрольна робота ;
- оцінювання виконання комплексного практичного індивідуального завдання;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

10. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Бюджетне прогнозування і планування» визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

	Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2 (ректорська контрольна робота)	Заліковий модуль 3 (підсумкова оцінка за КПІЗ, враховуючи поточне опитування)
%	30	40	30
Тиждень	4	8	Згідно наказу №275 від 25 червня 2021 року

Шкала оцінювання:

За шкалою університету	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90-100	Відмінно	A (відмінно)
85-89	Добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74	Задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

Критерії оцінювання знань слухачів

Оцінювання знань студентів під час вивчення курсу «Державні фінанси в умовах демократії» здійснюється за результатами різноманітних форм контролю (усне і письмове опитування на практичних заняттях, виконання контрольних робіт, виконання індивідуальних самостійних робіт). За результатами усного опитування та виконаних письмових робіт, слухачам можуть бути виставлені оцінки «відмінно», «добре», «задовільно» та «незадовільно».

Оцінка «**відмінно**» виставляється у тому випадку, якщо слухач:

- дає вірну, змістовну і вичерпну відповідь на поставлені питання, які передбачені робочою програмою;

- виявляє глибокі теоретичні знання, в тому числі здобуті самостійно;

- логічно, чітко, послідовно, в повному обсязі викладає основні й допоміжні ідеї та думки, які були передбачені в поставлених питаннях;

- вільно володіє передбаченою термінологією та використовує її;

- володіє знаннями з суміжних дисциплін та вміло застосовує їх;

- виявляє розуміння актуальних проблем, пов'язаних із діяльністю фінансових органів;

- демонструє навички вмілого застосування вивченого теоретичного матеріалу в процесі вирішення практичних занять.

Оцінка «**добре**» виставляється у випадку, коли слухач:

- дає правильні, змістовні, але недостатньо вичерпні відповіді на поставлені питання (допускає незначні неточності, пропускає окремі пояснення тощо);

- здебільшого орієнтується в теоретичному матеріалі з питань діяльності фінансових органів;

- загалом володіє термінологією, передбаченою робочою програмою дисципліни;

- виявляє вміння зіставляти, аналізувати, узагальнювати досліджуваний матеріал, робити власні висновки.

Оцінка «**задовільно**» виставляється у тому випадку, якщо слухач:

- достатньою мірою володіє навчальним матеріалом, але ці знання не є системними;

- орієнтується та в основному розкриває сутність окремих понять дисципліни;

- переважно не володіє термінологією, передбаченою робочою програмою з цієї дисципліни;

– не вміє аналізувати та узагальнювати досліджуваний матеріал, робити власні висновки.

Оцінка «незадовільно» виставляється у тому випадку, якщо слухач:

- навчальним матеріалом володіє на рівні ознайомлення, відтворює його фрагментарно;
- не дає відповідей на поставлені запитання;
- не розкриває сутності основних понять, які передбачені робочою програмою дисципліни;
- не володіє необхідною термінологією.

11. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№	Найменування	Номер теми
1.	Електронний варіант лекцій	1-7
2.	Індивідуальні завдання для самостійного виконання	1-7

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Андрущенко В. Л. Фінансова думка Заходу в ХХ столітті. Львів: Каменярь, 2000. 303 с.

2. Безпековий вимір фінансової політики забезпечення економічного зростання в Україні: монографія. / за заг. ред.: Я. А. Жаліла. Київ: НІСД, 2018. 132 с.

3. Бланкарт Ш. Державні фінанси в умовах демократії. Вступ до фінансової науки. К. : Либідь, 2000. 654 с.

4. Дем'янюк А. Перспективи бюджетної децентралізації в контексті світового досвіду. *Інфраструктура ринку*. Вип. 38. 2019. С. 318–322.

5. Дерлиця А. Ю. Суспільні фінанси та феномен публічності: семантична конструкція, історична формація, теоретична концепція. *Фінанси України*. 2018. №11. С. 106-123.

6. Кириленко О. П., Тулай О. І. Державні фінанси та людський

розвиток: діалектика взаємозв'язку. *Фінанси України*. 2014. №10. С. 42-54.

7. Кириленко О., Дерлиця А. Позикові фінанси як суспільний феномен: концептуальні основи та перспективи демократизації. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2019. №3. С. 35-50.

8. Мацедонська Н. В., Вансович А. В. Світовий досвід бюджетного планування та його впровадження в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 19. С. 406 – 409.

9. Міжнародний досвід середньострокового бюджетного планування: уроки для України. URL: https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2017/06/FEAO_Sered_budget_planning_A5_05_web-2.pdf

10. Опарін В. М., Федосов В. М., Юхименко П. І. Публічні фінанси: генеза, теоретичні колізії та практична концептуалізація. *Фінанси України*. 2017. №2. С. 110-126.

11. Тулай, О. І. Державні фінанси і суспільні блага: погляд у контексті сталого людського розвитку. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії* / ред. О. В. Коваленко. Запоріжжя, 2017. Вип. 6-2 (12). С. 103 – 108.

12. Тулай О. І. Фінансовий потенціал держави у стимулюванні сталого людського розвитку. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 2. С. 79–86.

13. Фіскальний простір сталого соціально-економічного розвитку держави : монографія. / за ред.: А. І. Крисоватого. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 332 с.

14. Хомутенко А. в. Пріоритетні напрями інституціональної модернізації управління державними фінансами. *Економіка та держава*. 2018. №2. С. 50-55. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/2_2018/14.pdf

15. Habermas J. The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society. Cambridge: The MIT Press. URL: https://books.google.com.ua/books/about/The_Structural_Transformation_of_the_Pub.html?id=e799caakIWoC&redir_esc=y

16. Kizyma T. O., Lobodina Z. M., Kizyma A. Ya. Optimization of budget funds expenditures on organization of the state activity. *Financial and credit*

activity: problems of theory and practice. 2018. Vol. 2(25). P. 183–190.

17. Malyniak B., Martyniuk O., Kyrylenko O. Corruption and efficiency of public spending in states with various public management types. *Economic Annals-XXI*. 2019. 178(7–8). P. 17–27.

18. Modern tendencies of fiscal policy in European economic space : Monograph ; edited by Doctor of Economics, Prof. Andriy Krysovaty. Ternopil: TNEU, 2017. 388 p.

19. Tulai O., Petrushenko Y., Glova J., Sydor I., Ponomarenko O. The impact of decentralization on the financial support of regional development. *Investment Management and Financial Innovations*. 2019. Volume 16, Issue 4. P. 1–15.